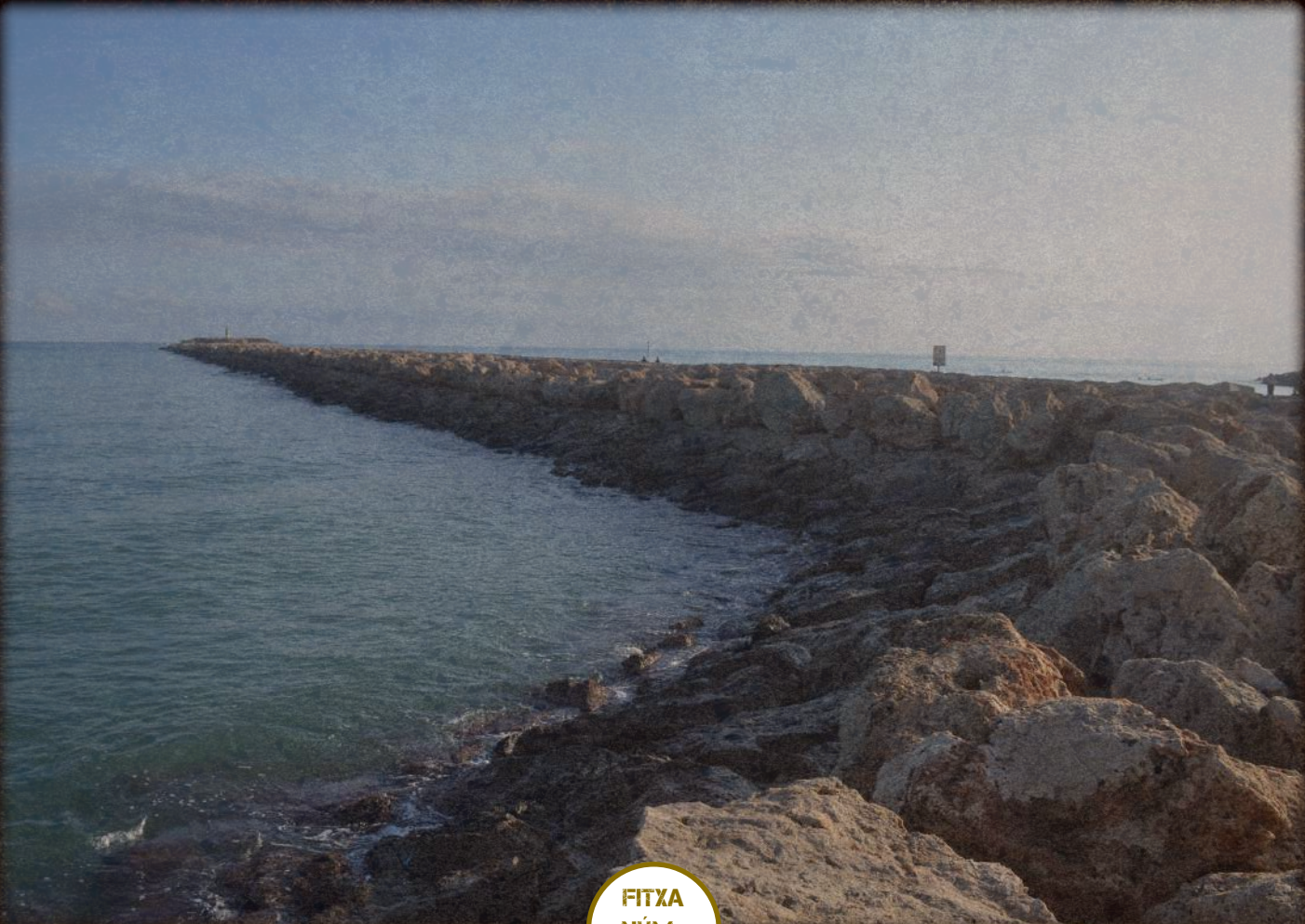

FITXA
NÚM.:
008

**IMMOBLE:
NIU DE METRALLADORES DE L'ESCULLERA NORD.**

REF:

PARTIDA/EMPLAÇAMENT: PORT DE DÉNIA. ESCULLERA NORD.

TIPOLOGIA:

NIU DE METRALLADORES SENSE PLANTA DEFINIDA.

CRONOLOGIA: INICIS DE 1937.

ÍNDEX DE PROTECCIÓ: B.R.L.

LOCALITZACIÓ: Accés des de l'Escullera Nord del port de Dénia, apta per a vianants.

COORDENADES GPS: X 38'844987 Y 0'120045

COORDENADES UTM: X 770,786,98 Y 4,304,200,71

ACCESSIBILITAT: Per tal d'observar en primera persona els vestigis del niu de metralladores de l'Escullera Nord cal desplaçar-se entre els blocs de pedra que conformen la pròpia escullera, pel que l'accés és només apte per a gent d'àgil mobilitat.

PROPIETAT: Estat. Domini Públic Marítim Terrestre (DPMT).

CRONOLOGIA: Segons Emilio Oliver Sanz de Bremond (2017: 61) és a inicis de 1937 quan es construeixen els nius de metralladores de la ciutat de Dénia. La problemàtica que comporta aquesta cita és la seua imprecisió: en primer lloc, la paraula «inicis» pot ser subjectiva a l'hora de determinar durant quins mesos es van construir els nius de metralladores. I és que a «inicis» de 1937 encara que no s'havia creat l'òrgan que regularia la construcció dels mateixos (la Defensa de Costes). Exemples com el de la veïna Oliva demostren que les fortificacions anteriors a l'arribada dels enginyers de la Defensa de Costes són de molt baixa qualitat, com en el cas del Clotal (Vergel 2021). No obstant, els casos de Dénia presenten fàbriques consistents i amb bons acabats a més de plantes exactament iguals que les d'Oliva (Aigua Morta i Molinell - Santa Anna i Deveses). La diferència entre aquestes és la fàbrica amb graves que es construeix a Oliva front a la de còdols de riu de Dénia, aparentment més rudimentària. Les fonts documentals a Oliva ens il·lustren del moment de la construcció de les casamates, a partir de mitjans del 1938. A Dénia queda la incògnita, però de moment podríem concloure que el fet que ambdós municipis compartisquen casamates amb la mateixa planta sembla indicar que les seues obres foren dirigides pel mateix personal. Més encara si tenim en compte la cita d'Emilio Oliver, en la que es recalca que els nius de Dénia són dissenyats per enginyers (2017: 61). A Oliva sabem que ho feu la Defensa de Costes, i a Dénia també pensem que seria el més probable, encara que per a això deuríem allargar els «inicis de l'any 1937» d'Emilio Oliver fins almenys el 12 de juny del mateix any, moment en què es crea la institució reguladora.

En acabar la Guerra Civil Espanyola, davant una possible entrada en la Segona Guerra Mundial, la dictadura franquista elaborà un inventari que arregljava les construccions de Defensa de Costes. Finalment no s'hi produiria l'entrada en qüestió, pel que les casamates quedarien abandonades fins els nostres dies.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ: En el colze de l'Escullera Nord, disperses entre les grans roques que conformen la pròpia escullera, s'hi troben abundants restes del niu de metralladores que un dia defenia aquesta part del port de Dénia. Actuen com un bloc més, amb la mateixa funcionalitat de detindre les ones en temps de temporals marítims. Podem observar des de fragments de 2 x 2 x 0'7 m fins a altres de tan sols unes desenes de centímetres, passant per totes les mides entre un i l'altre.

USOS I FUNCIONS: Els nius de metralladores tenien la funció principal de protegir les costes republicanes front a qualsevol tipus d'atac franquista, feixista o nazi. On acabava l'angle de tir d'un d'aquests començava el del seu costat, de manera que cobrien completament la línia de costa. Les funcions rutinàries, no obstant, eren de vigilància, sobre les quals devien realitzar un informe diari i fer-lo arribar a l'organisme de Defensa de Costes, del qual depenien. Podien arribar a suportar fins 550 kg/cm² (Fernández Guirao 2008: 172).

OBSERVACIONS: -.

ADDENDA DESCRIPCIÓ:

Materials: L'únic material conservat en la casamata de les Deveses I és l'anomenat formigó "republicà": una mescla de terra, calç i còdols rodats de riu reforçats per vares de ferro. La quantitat de calç és generosa, formant una argamassa força dura i compacta per poder resistir els impactes d'explosius o altre tipus d'armament enemic.

Fàbriques: Sols s'observa l'anomenada fàbrica de formigó "republicà", de bona qualitat i homogènia en la totalitat de la construcció, conformada per un morter amb abundància de pòrtland o calç, depenent dels casos, còdols de riu de petita i mitjana mida i en ocasions, roques angulars de gran mida i ceràmiques. La tonalitat resultant resulta ser un gris clar. També s'hi reconeix en algunes ocasions un enlluït superficial amb un formigó grisós molt fi.

Dimensions: Dimensions àrea: - Superfície: -

Alçària màxima estructures des del nivell del sòl: 1,2 m.

Dimensions estructures individualitzades:

- 001 mur: resta estructural: Llargària: 2m. Amplària: 2 m. Alçària: 0'7 m.
Descripció de la fàbrica: Aquesta resta, que sembla correspondre's amb una part central de la casamata de l'Escullera Nord, presenta una fàbrica en la que destaquen per damunt de tot els blocs de pedra angulars de gran mida, acompanyats per altres de petita i petitíssima mida, però sense presència de còdols de riu. També s'hi observa una vara de ferro armant el formigó, de bona qualitat, amb quantitats generoses de pòrtland. És per tant una fàbrica que es pot adscriure a l'anomenat «formigó republicà», però amb la particularitat de l'utilització de pedres angulars en lloc de còdols de riu. Segurament per la utilització de les roques de la mateixa escullera per raons d'estalvi en transports.
- 002 mur: resta exempta: Llargària: 0'9 m. Amplària: 0'8 m. Alçària: 0'35 m.
Descripció de la fàbrica: Aquesta estructura, a diferència de la 001, deixa al descobert la part superficial original. Afloren tant còdols de riu com pedres angulars de petita mida. Destaca la quantitat de gravetes de petitíssima mida que reforcen la duresa del formigó i el compacten. La humitat ha ennegrit algunes zones de la superfície de l'estructura.
- 003 mur: resta exempta: Llargària: 1'8 m. Amplària: 1'4 m. Alçària: 1'2 m.
Descripció de la fàbrica: Ídem 002 resta exempta.

FONTS DOCUMENTALS:

«A comienzos de 1937 los ingenieros militares trazaron un plan de defensa de costas. Todas las playas de Marinas, Bovetas y Palmares fueron elegidas para el emplazamiento de refugios para nidos de ametralladoras. En las escolleras Norte y Sur (en ésta frente a su comienzo) se construyeron igualmente dichas defensas; en la parte de las Rotas solo se instalaron unos pocos (la parte arenosa era más apta para los desembarcos). Sin embargo, para la defensa artillera eran las Rotas, estratégicamente, más aptas para la instalación de baterías de largo alcance». (Oliver Sanz de Bremond, E. (2017): *La Guerra Civil Española*, p. 61).

FONTS ORALS: -.

BIBLIOGRAFIA:

- OLIVER SANZ DE BREMOND, E. (2017): *La Guerra Civil Española 1936-1939 vivida en una ciudad de la retaguardia republicana, Dénia* (edició facsímil).
- VERGEL DOS SANTOS, A. J. (2021): «Primera investigació sobre les casamates a Oliva», en Cabdells, 19, 113-145.

ESTAT ACTUAL: El niu es troba en el colze de l'Escullera Nord del port de Dénia, entre les mateixes roques que conformen l'escullera i, per tant, amb contacte constant amb l'aigua salada de la mar. A 1.550 metres cap al sud es troba el niu de metralladores de la Rota d'Escolano-Marineta Cassiana.

OBSERVACIONS: L'aigua salada de la mar, mitjançant la corrosió, contribueix a la més ràpida erosió de les restes del niu de metralladores.

DADES ADMINISTRATIVES (Si escau).

DADES CADASTRALS: Cadastre 1950.

Polígon: Fulla:

Parcel·la: Parcel·les adjacents:

ESTAT DE CONSERVACIÓ. Índex conservació 5 (Ruïnes).

OBSERVACIONS: En trobar-se l'estructura al mig de la platja, sense senyalització ni proteccions, l'acció humana quotidiana sobre aquesta, involuntàriament, està danyant les estructures. A més, pot ser blanc de grafiters, com en el cas de la casamata de la platja de les Deveses II.

RECOMANACIONS: Cercat de cordó dunar. Cartell explicatiu.

MATERIAL GRÀFIC: Cartografia, planimetria, material fotogràfic.

CARTOGRAFIA:

- Mapa 1. Instituto Geográfico Nacional. 1900.
- Mapa 2. Instituto Geográfico Catastral. 1983.
- Mapa 3. Cartografía Militar de España. 1:50.000.
- Mapa 4. Mapa Topográfico Nacional de España. 1:25.000.
- Mapa 5. Vol Americà 1956.
- Mapa 6. Oficina Virtual Cadastre.
- Mapa 7. Institut Cartogràfic Valencià. Visor Generalitat.
- Mapa 8. Casamates de Dénia: situació.

PLANIMETRIA.

- M.G.P. 001.
- M.G.P. 002.
- M.G.P. 003.
- M.G.P. 004.

ARXIU MEMÒRIA GRÀFICA:

- A.M.G.001.
- A.M.G.002.
- A.M.G.003.
- A.M.G.004.
- A.M.G.005.
- A.M.G.006.
- A.M.G.007.
- A.M.G.008.

ALTRES RECURSOS

(Dron, pèrtiga, ortofoto, plantes etc.).

Ajuntament de Dénia

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

DÉNIA
CITY OF GASTRONOMY

Designated
UNESCO Creative City
in 2015

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria de Participación,
Transparencia, Cooperación
y Calidad Democrática

REDACTOR: ANTONI. J. VERGEL.

COL·LABORADORS:

DIRECTOR PROJECTE: JOSEP. A. GISBERT.

DATA FITXA: SETEMBRE, 2021.

Ajuntament de Dénia

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Designated
UNESCO Creative City
in 2015

GENERALITAT
VALENCIANA

Conselleria de Participación,
Transparencia, Cooperación
y Calidad Democrática

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

Mapa 1. Instituto Geográfico Nacional. 1900.

Mapa 2. Instituto Geográfico Catastral. 1983.

Ajuntament de Dénia

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

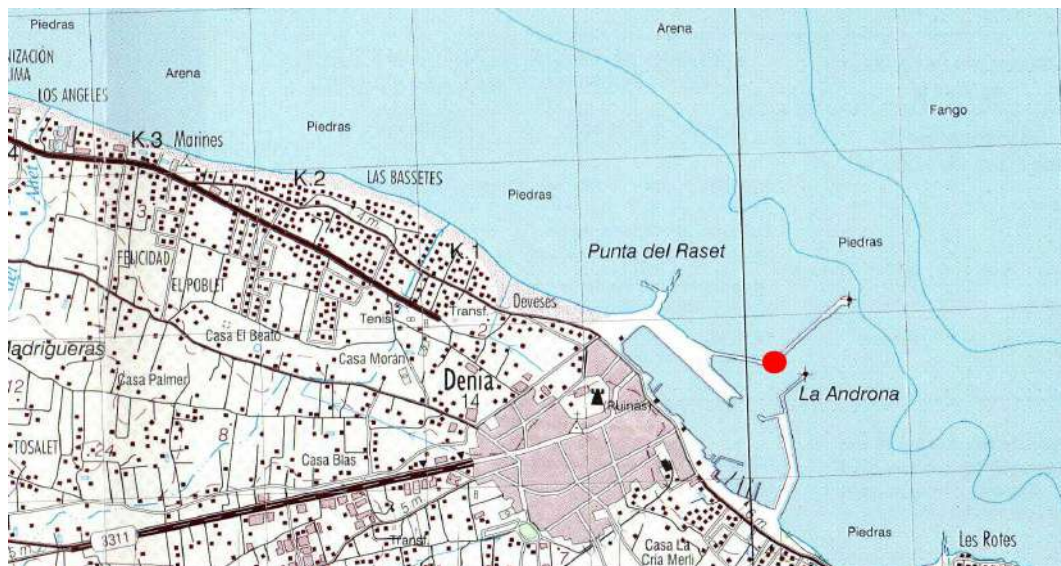
Designated
UNESCO Creative City
in 2015

GENERALITAT
VALENCIANA

Conselleria de Participación,
Transparencia, Cooperación
y Calidad Democrática

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

Mapa 3. Cartografía Militar de España. 1:50.000.

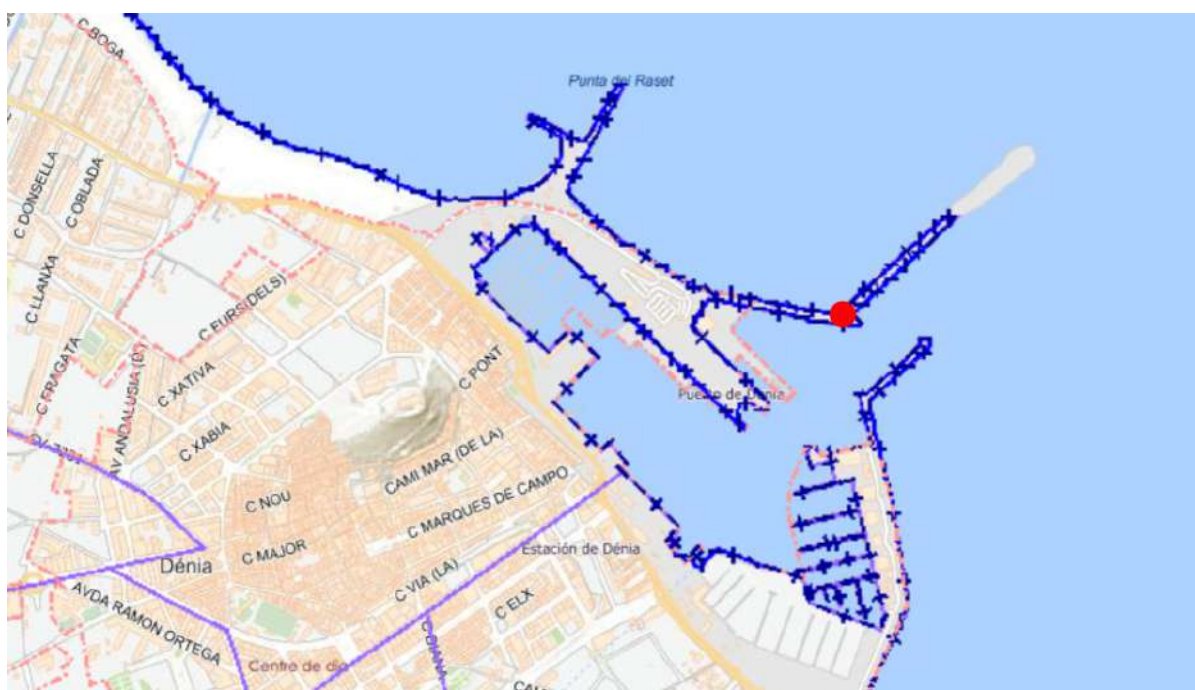

Mapa 4. Mapa Topográfico Nacional de España. 1:25.000.

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

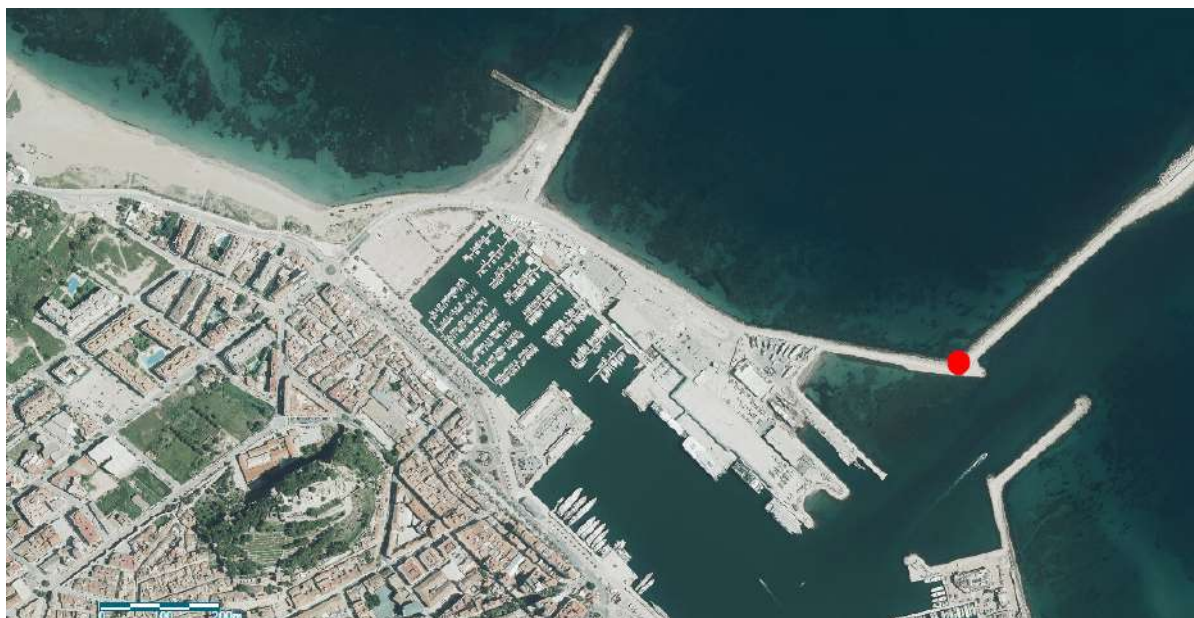

Mapa 5. Vol America 1956.

Mapa 6. Oficina Virtual del Cadastre.

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

Mapa 7. I.C.V. Visor Cartogràfic de la Generalitat Valenciana.

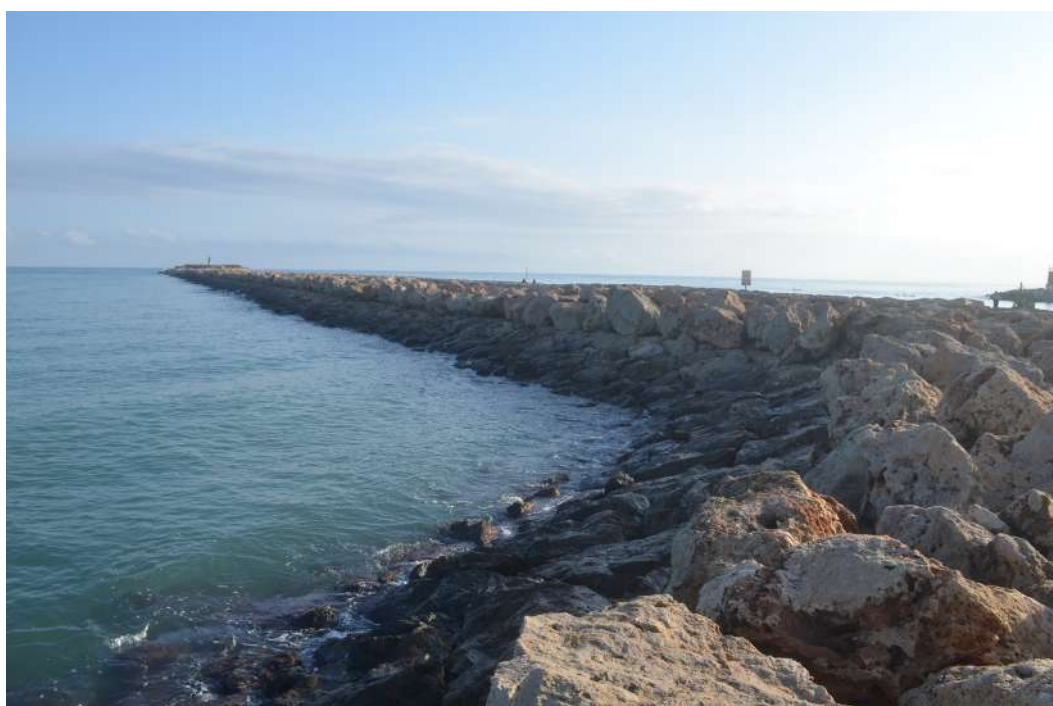

Mapa 8. Casamates de Dénia: situació.

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

A.M.G. 001. Fotografia general oest de la casamata l'Escullera Nord.

A.M.G. 002. Fotografia general est de la casamata l'Escullera Nord.

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

A.M.G. 003. Fotografia general sud de la casamata l'Escullera Nord.

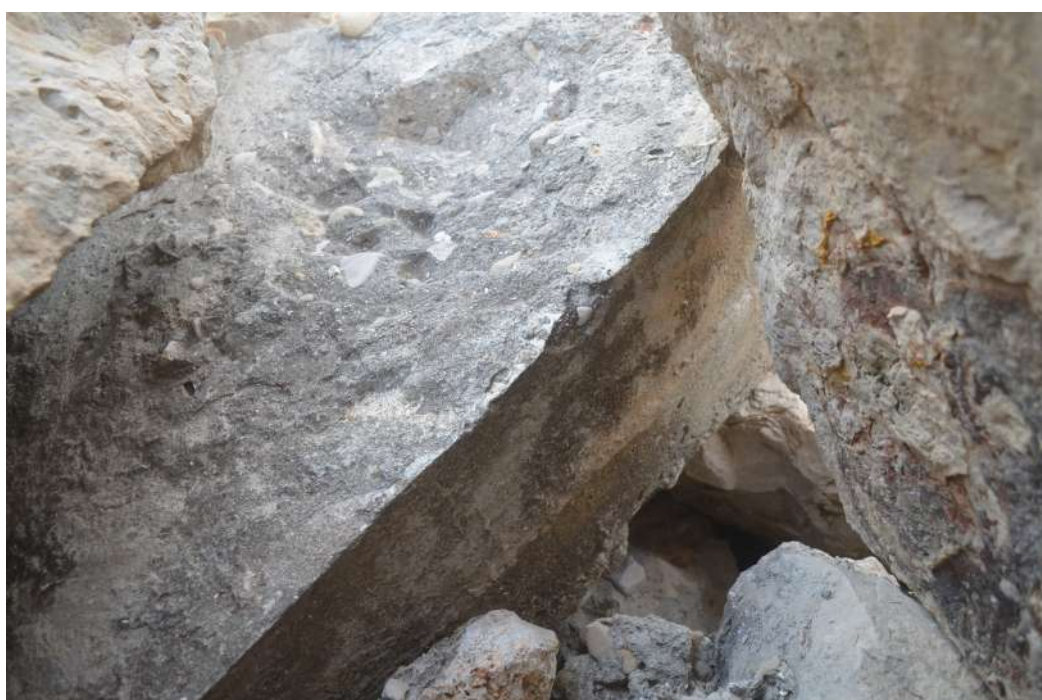

A.M.G. 004. Fotografia general nord de la casamata l'Escullera Nord.

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

A.M.G. 005. Estructura 001 de la casamata l'Escullera Nord.

A.M.G. 006. Estructura 002 de la casamata l'Escullera Nord.

[PEU PLÀNOL/MAPA/IL·LUSTRACIÓ/MATERIAL GRÀFIC/MATERIAL FOTOGRÀFIC].

A.M.G. 007. Estructura 003 de la casamata l'Escullera Nord.

A.M.G. 008. Fotografia de detall. Argamassa i vareta de ferro. Casamata l'Escullera Nord.